

LIJST VAN AFKORTINGEN

BBP	Bruto binnenlands product
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
MTA	Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid
NBB	Nationale Bank van België
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen

CONVENTIONELE TEKENS

—	het gegeven bestaat niet of heeft geen zin
n.	niet beschikbaar
pct.	procent
p.m.	pro memorie
r	raming

DE SOCIALE BALANS 1998

In dit artikel wordt, aan de hand van de bij de Balanscentrale ingediende sociale balansen, nader ingegaan op de structuur en in zekere mate ook op het verloop van een reeks « sociale » variabelen, bijvoorbeeld werkgelegenheid, arbeidsduur, loonkosten, werkgelegenheidsstimuli en opleiding. De verplichting om een sociale balans in te dienen, geldt voor alle ondernemingen die genormaliseerde jaarrekeningen moeten neerleggen, voor de interbedrijfsgeneeskundige diensten, de verzekeringsondernemingen, de kredietinstellingen, de ziekenhuizen, de ondernemingen naar buitenlands recht die in België een bijkantoor of een bedrijfszetel hebben (voor het in België uitgeoefende deel van hun activiteit), alsook voor de andere privaatrechtelijke rechtspersonen (vzw's, instellingen van openbaar nut, ziekenfondsen) die op jaarbasis ten minste 20 werknemers, uitgedrukt in voltijdse equivalenten, in dienst hebben.

De artikelen over de sociale balansen 1996 en 1997, die respectievelijk in het Economisch Tijdschrift van november 1997 en mei 1999 zijn verschenen, bevatten een gedetailleerde beschrijving van de oorsprong, de inhoud en de toepassingsfeer van de sociale balans. Deze laatste bestaat in een volledige of een verkorte versie, net als de genormaliseerde jaarrekeningen waar zij een integrerend deel van uitmaakt. Welke versie van de sociale balans de ondernemingen moeten invullen, wordt uitgemaakt op basis van de criteria die ook worden gehanteerd om te bepalen welke versie van de jaarrekeningen ze moeten neerleggen¹. Het jaar 1998 is het derde jaar waarvoor de ondernemingen verplicht zijn een sociale balans neer te leggen. De resultaten zijn dan ook in het algemeen van betere kwaliteit dan die met betrekking tot het boekjaar 1997 en vooral 1996. De hierboven genoemde categorie privaatrechtelijke rechtspersonen met

tussen de 20 en de 100 werknemers — uitgedrukt in voltijdse equivalenten —, legden pas voor het eerst een sociale balans neer. Zij hadden namelijk voor de boekjaren die een aanvang namen vóór 31 december 1997 een tijdelijke afwijking verkregen.

In het eerste deel van dit artikel wordt beschreven hoe op basis van de voor 1998 gedeponeerde sociale balansen het staal werd samengesteld van de voor de analyse in aanmerking genomen ondernemingen, dat niet alleen een correct beeld oplevert van de structuurgegevens met betrekking tot 1998, maar ook een zinvolle en onvertekende vergelijking van deze gegevens met die van 1997 mogelijk maakt. Op die manier kan ook het verloop van bepaalde sociale variabelen worden toegelicht. In het tweede deel, dat de eigenlijke resultaten bevat, wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan het verloop van de werkgelegenheid, de arbeidsduur, het verloop van de personeelskosten, het effect van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid en de midelen die de ondernemingen uittrekken voor de opleiding van hun personeel.

1. DEKKING VAN HET STAAL

Net als voor 1997 zijn de resultaten van de sociale balansen 1998 geanalyseerd op basis van de ondernemingen die op de afsluitingsdatum, in casu 9 september 1999, voor twee opeenvolgende jaren een sociale balans hadden neergelegd en die voldeden aan een aantal eisen inzake kwaliteit en consistentie. Door die criteria, met andere woorden door het werken met een constant staal, valt het aantal ondernemingen die voor deze analyse in aanmerking komen, net als voor 1997, lager uit dan het aantal ondernemingen die voor het boekjaar 1998 effectief een sociale balans hadden neergelegd. Dit neemt evenwel niet weg dat het onderzochte staal zeer representatief blijft, zowel qua aantal ondernemingen als qua aantal werknemers en dat de resultaten derhalve als waardevol kunnen worden beschouwd.

¹ Een sociale balans « volledige versie » moet derhalve worden ingevuld door de ondernemingen die gemiddeld méér dan 100 voltijdse equivalenten in dienst hebben of die aan twee van de drie onderstaande criteria voldoen :

- gemiddeld méér dan 50 werknemers, uitgedrukt in voltijdse equivalenten;
- een jaarmzet exclusief btw van méér dan 200 miljoen fr.;
- een balanstotaal van méér dan 100 miljoen fr.

TABEL 1 — SAMENSTELLING VAN HET CONSTATE STAAL IN VERSCHILLENDE FASEN

(eenheden)

	Aantal ondernemingen	Gemiddeld aantal arbeidsplaatsen in 1998
Ondernemingen die in aanmerking werden genomen bij de afsluiting op 9 september 1999 door de Balanscentrale	60.710	1.528.088
– Ondernemingen die niet afsluiten op 31 december	20.307	292.004
– Ondernemingen waarvan de Nace-bel-code niet bekend is	226	9.315
Saldo	40.177	1.226.769
– Ondernemingen die geen sociale balans over het jaar 1997 hebben neergelegd	3.600	71.956
– Ondernemingen waarvoor alle rubrieken betreffende 1998 een nul bevatten of blanco werden gelaten	1.464	0
Saldo	35.113	71.956
– Ondernemingen waarvoor de gerichte controles anomalieën aan het licht hebben gebracht	42	15.579
– Ondernemingen die niet voldeden aan de gelijkheidsvoorwaarden voor de overeenstemmende rubrieken betreffende de in voltijdse equivalenten uitgedrukte werkgelegenheid en het aantal gewerkte uren in de sociale balansen over 1997 en 1998	3.208	95.205
– Ondernemingen die extreme resultaten vertoonden voor het verloop van bepaalde ratio's	3.892	28.706
Saldo	27.971	1.015.323
– Ondernemingen uit de bedrijfstakken met de Nace-bel-codes 74.50 (uitzendkrachten) en 80 (onderwijs), ondernemingen die blijkbaar geen activiteit uitoefenen of waarvan de activiteit onvoldoende gepreciseerd is, alsook extraterritoriale organisaties en lichamen en overheidsbedrijven	342	115.160
Voor de analyse in aanmerking genomen ondernemingen uit de particuliere sector	27.629	900.163
– waarvan : Ondernemingen die een volledig schema neerleggen	6.596	749.711
Ondernemingen die een verkort schema neerleggen	21.033	150.452

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

1.1 Samenstelling van het staal

Het constante staal is in verschillende fasen opgebouwd. Uit de 60.710 sociale balansen die op de afsluitingsdatum waren neergelegd, zijn de resultaten weggelaten van de ondernemingen die hun boekjaar op een andere datum afsluiten dan 31 december. Daardoor werd het aantal ondernemingen dat in aanmerking kwam voor analyse, met een derde verminderd. Dat werd gedaan om het staal zo homogeen mogelijk te maken. De bedrijfsvoorwaarden van twee ondernemingen waarvan de ene het boekjaar bijvoorbeeld afsluit op 31 januari en de andere op 31 december van datzelfde jaar zijn erg verschillend vermits de beide ondernemingen slechts één maand van het boekjaar gemeen hebben. Ten einde een sectorale analyse mogelijk te maken, zijn ook de 226 ondernemingen geweerd waarvan de activiteitscode niet bekend is.

Van de overblijvende 40.177 ondernemingen zijn alleen die in aanmerking genomen die ook in 1997 een sociale balans hadden neergelegd, dat waren er 36.577. Op die manier zijn de ondernemingen uitgesloten die om een of andere reden voor het eerst in het staal voorkwamen (bijvoorbeeld de pas opgerichte ondernemingen, ondernemingen die hun btw-nummer hadden gewijzigd, of die welke voor de eerste maal een sociale balans moesten neerleggen, hetzij omdat zij in 1998 voor het eerst personeel in dienst hadden, hetzij door de verruimde toepassingsfeer van de sociale balans¹). Ook on-

¹ Enkel de andere rechtspersonen (vzw's, instellingen van openbaar nut, ziekenfondsen) met — uitgedrukt in voltijdse equivalenten — gemiddeld méér dan 100 werknemers in dienst waren verplicht voor de boekjaren die een aanvang namen vóór 31 december 1997 een sociale balans neer te leggen.

ondernemingen die in 1997 een sociale balans hadden neergelegd maar niet meer in het bestand voor 1998 voorkwamen (vanwege te late neerlegging of behandeling in de Balanscentrale, fusie, overname of faillissement) werden terzijde gelaten. Ter wille van de coherentie zijn tevens de 1.464 ondernemingen weggelaten die voor 1998 een blanco sociale balans hadden neergelegd, terwijl de rubrieken betreffende 1997 wél waren ingevuld. In dit stadium kwamen nog de sociale balansen in aanmerking van 35.113 ondernemingen die in 1998 nog actief waren en ten minste twee jaar bestonden.

De volgende fasen in de samenstelling van het constante staal waren in zekere zin een supplementaire kwaliteitscontrole naast de reeks tests die reeds door de Balanscentrale waren uitgevoerd. In eerste instantie werden gerichte controles uitgevoerd op de grootste ondernemingen uit het staal alsook op die welke in 1997 problemen hadden gegeven. Die controles leidden ertoe dat nogmaals 42 ondernemingen uit de analyse werden geweerd.

Vervolgens werd nagegaan in hoeverre de resultaten consistent bleken in de tijd. In deze fase werd voor iedere onderneming afzonderlijk de informatie over het boekjaar 1997 vergeleken in de sociale balansen 1997 en 1998. Dat was mogelijk voor drie variabelen : de werkgelegenheid uitgedrukt in voltijdse equivalenten, het totale volume effectief gewerkte uren en de totale personeelskosten. De vereiste dat voor de drie variabelen het cijfer voor 1997 hetzelfde moest zijn in de twee opgaven had tot gevolg dat uit het staal nogmaals méér dan 7.000 ondernemingen dienden te worden geweerd. Sommige daarvan waren evenwel zeer belangrijk qua aantal arbeidsplaatsen, wat de representativiteit van het staal in termen van werknemers dienstovereenkomstig zou hebben gereduceerd. Aangezien uit tests voor een aantal grote ondernemingen systematisch een zeer grote consistentie bleek voor de variabelen werkgelegenheid en gewerkte uren — wat niet het geval was voor de personeelskosten — werd besloten voor het geheel van de analyse enkel het gelijkheids criterium op te leggen voor de twee eerstgenoemde variabelen¹. Dit had tot gevolg dat uit het constante staal slechts 3.208 ondernemingen moesten worden weggelaten. Voor het gedeelte van de analyse dat betrekking heeft op de personeelskosten was het echter, om een vertekening

van de resultaten voor het kostenverloop te voorkomen, ook nodig om dat criterium te respecteren inzake de bezoldigingen. Bijgevolg is de representativiteit van het voor dat gedeelte gebruikte beperkte staal wat kleiner dan die van het staal dat voor het overige gedeelte van de analyse werd gehanteerd.

Ten slotte werden, op basis van de ervaring met de sociale balansen 1997, de ondernemingen ter zijde gelaten die voor bepaalde — respectievelijk voor de werknemers uitgedrukt in voltijdse equivalenten en de voltijdwerkers² berekende — ratio's extreme resultaten lieten optekenen (voor de stijging van het aantal gewerkte uren per werknemer, de vermeerdering van de personeelskosten per werknemer en de toename van de kosten per gewerkt uur). Het ging om 3.892 ondernemingen. Die extreme resultaten bleken, voor de grootste ondernemingen, immers het gevolg te zijn van ofwel vergissingen, ofwel fusie, verkoop, overnames of faillissement van het bedrijf³; een andere mogelijke oorzaak was dat resultaten werden vergeleken die betrekking hadden op twee boekjaren met een verschillende duur⁴.

¹ Het is een strikte vereiste dat ten minste de werkgelegenheidscijfers consistent zijn in de tijd om de gezamenlijke resultaten van de twee opeenvolgende jaren te kunnen valideren : de in de sociale balans vervatte informatie heeft immers voor een groot deel betrekking op de structuur en het verloop van de werkgelegenheid tijdens het boekjaar.

² Voor de deeltijdwerkers kunnen de resultaten immers beïnvloed worden door een wijziging in het gemiddelde arbeidsstelsel van die personen, bijvoorbeeld overschakeling op een ander arbeidsstelsel of een wijziging in de verdeling van de deeltijdwerkers volgens hun studieniveau. Het is derhalve veel moeilijker om voor het verloop van de ratio's die voor dat type werknemers worden berekend, toetsingscriteria vast te leggen. Impliciet wordt er dus van uitgegaan dat indien de werkgevers een plausibel antwoord hebben gegeven voor de werknemers uitgedrukt in voltijdse equivalenten en voor de voltijdwerkers, dat ook het geval is voor de deeltijdwerkers.

³ Een fusie of verkoop van het bedrijf doet geen problemen rijzen voorzover de verschillende betrokken entiteiten het werknemersverloop correct registreren en elke entiteit een sociale balans blijft invullen in het jaar dat volgt op de fusie of de verkoop. Is dat niet het geval, dan bevatten de cijfers artificiële jobcreaties of -vernietigingen.

⁴ In dit laatste geval vloeien de problemen voort uit het feit dat het werkgelegenheidsgemiddelde wordt berekend door de som van het aantal aan het einde van elke maand van het boekjaar ingeschreven werknemers te delen door het aantal maanden van het boekjaar, terwijl het aantal gewerkte uren en de personeelskosten betrekking hebben op het volledige boekjaar. Bij de berekening van de ratio's « personeelskosten per werknemer » en « personeelskosten per gewerkt uur » worden bijgevolg variabelen gebruikt die verschillende periodes bestrijken, wat foutieve resultaten oplevert.

Net als bij de vorige analyse werd ook ditmaal geen rekening gehouden met de resultaten van de uitzendbedrijven¹, van de onderwijsinstellingen alsook van de ondernemingen waarvan de activiteiten onvoldoende zijn gepreciseerd of die blijkbaar geen activiteit uitoefenen. De extraterritoriale organisaties en lichamen werden evenmin in aanmerking genomen. Ook de overheidsbedrijven werden, vanwege hun uiteenlopende aard, buiten beschouwing gelaten. Derhalve hebben de resultaten van deze analyse uitsluitend betrekking op de particuliere sector zoals die hierboven is gedefinieerd.

1.2 Representativiteit van het staal

Het aldus samengestelde constante staal omvat 27.629 ondernemingen, die in totaal 900.163 werknemers in dienst hadden. Getoetst aan de meest recente gegevens van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, namelijk die met betrekking tot de situatie op 30 juni 1997,

¹ De door de uitzendbedrijven verstrekte informatie gaat evenwel niet volledig verloren aangezien de ondernemingen die een volledig schema neerleggen, moeten vermelden in welke mate zij een beroep doen op uitzendkrachten.

TABEL 2 — REPRESENTATIVITEIT VAN HET IN 1998 GEBRUIKTE STAAL NAAR HET CRITERIUM VAN DE WERKGELEGENHEID¹

(procenten)

Energie en water	95,2
Verwerkende nijverheid	58,2
Bouw en burgerlijke bouwkunde	38,6
Handel, reparaties en horeca	40,4
Vervoer en verkeer	35,1
Diensten aan ondernemingen	64,3
Financiële dienstverlening	77,8
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	31,3
Overige ²	10,1
Particuliere sector	44,7
p.m. werkgelegenheid in de sociale balans	900.163
totale gesalarieerde werkgelegenheid	2.013.251

Bronnen : MTA, NBB, sociale balansen 1998.

¹ Gemiddelde werkgelegenheid in 1998 in de ondernemingen wier sociale balans gebruikt is voor de analyse, uitgedrukt in procenten van de op 30 juni 1997 door het MTA opgetekende gesalarieerde werkgelegenheid.

² Verzekeringen, ziekenfondsen, diensten aan particulieren, landbouw.

bedraagt de representativiteitsgraad van het staal waarop deze studie is gebaseerd bijna 45 pct.

De representativiteitsgraad verschilt evenwel vrij sterk van bedrijfstak tot bedrijfstak. Hij is het hoogst in de branche energie en water en in de financiële dienstverlening, met respectievelijk 95 en bijna 80 pct. In de tak diensten aan ondernemingen en in de verwerkende nijverheid ligt hij dicht bij de 60 pct. In de handel en horeca en in de bouw en burgerlijke bouwkunde — nochtans twee bedrijfstakken met een groot aantal zelfstandigen, die geen sociale balans hoeven neer te leggen, zelfs niet indien ze gesalarieerd personeel in dienst hebben — bedraagt hij nagenoeg 40 pct. Hij beloopt 35 pct. in het vervoer en verkeer en 31 pct. in de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening (waar de sociale balansen van enkele grote ziekenhuizen in tegenstelling tot het voorgaande jaar ontbreken). De resultaten van de overige bedrijfstakken — verzekeringen, landbouw, diensten aan particulieren en ziekenfondsen — zijn niet afzonderlijk in de tabellen en grafieken van deze studie vermeld vanwege hun lage representativiteitsgraad (minder dan 30 pct.). Ze zijn niettemin in de resultaten van de gehele particuliere sector opgenomen, wat de verschillen verklaart tussen de orden van grootte voor de bedrijfstakken afzonderlijk en die voor het totaal van de ondernemingen.

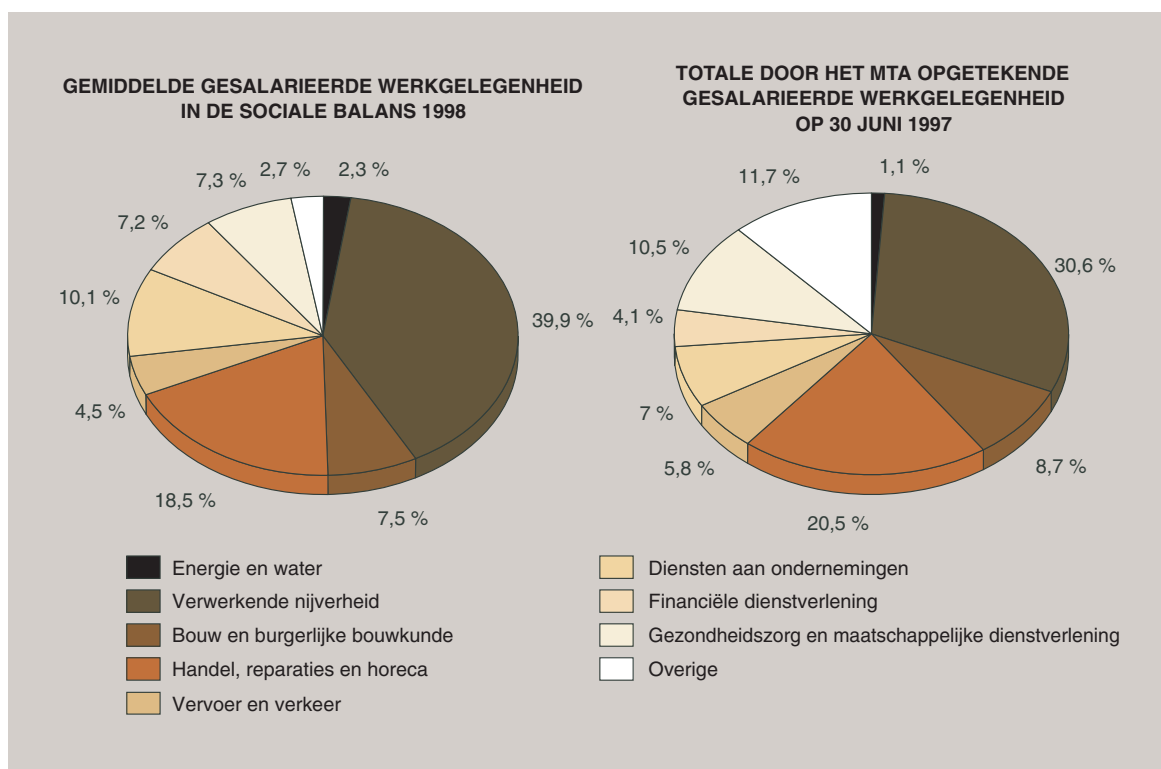
1.3 Sectorale indeling van de werkgelegenheid in het staal

In 1998 waren vier op tien werknemers in de ondernemingen van het staal werkzaam in de verwerkende nijverheid. De ondernemingen uit de branche handel en horeca stelden 18,5 pct. van de werknemers tewerk en die uit de diensten aan ondernemingen 10 pct. De overige branches namen elk minder dan 10 pct. van het totale personeelsbestand voor hun rekening.

In vergelijking met de referentiegegevens van het MTA zijn sommige bedrijfstakken duidelijk oververtegenwoordigd. Dat geldt voor de verwerkende nijverheid, die volgens het MTA 30 pct. van de werknemers telt, vergeleken met 40 pct. in het staal, maar ook voor de branches diensten aan ondernemingen en financiële dienstverlening, die volgens het MTA goed zijn

GRAFIEK 1 — SECTORALE INDELING VAN DE GESALARIEERDE WERKGELEGENHEID

(procenten van het totaal)

Bronnen : MTA, NBB, sociale balansen 1998.

TABEL 3 — ENKELE STRUCTURELE KENMERKEN VAN DE WERKGELEGENHEID IN DE ONDERNEMINGEN VAN DE PARTICULIERE SECTOR IN 1997 EN 1998

(procenten van het totaal aan het einde van het boekjaar)

	1997	1998
Opsplitsing volgens het statuut van de werknemers		
In het personeelsregister ingeschreven werknemers	97,3	96,8
Uitzendkrachten ¹	2,1	2,5
Ter beschikking van de onderneming gestelde personen ^{1,2}	0,6	0,6
Opsplitsing volgens de arbeidsovereenkomst		
Overeenkomst voor onbepaalde duur	94,3	94,0
Overeenkomst voor bepaalde duur	4,5	4,8
Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk	0,2	0,2
Vervangingsovereenkomst	1,0	1,0

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Alleen de volledige schema's verschaffen informatie over de uitzendkrachten en de ter beschikking van de onderneming gestelde personen. Bijgevolg wordt het aandeel van die werknemers in deze tabel wellicht onderschat.

² De werknemers verbonden aan een Belgische onderneming door een inschrijving in het personeelsregister van die onderneming en die ter beschikking worden gesteld van een andere onderneming die een sociale balans moet neerleggen, worden twee keer geteld.

voor respectievelijk 7 en 4 pct. van de arbeidsplaatsen, tegen 10 en 7 pct. in het staal. Daar staat tegenover dat de branche gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening ondervertegenwoordigd is : die tak neemt volgens het MTA immers 10,5 pct. van de gesalarieerde werkgelegenheid voor zijn rekening, tegen 7,3 pct. in het staal.

2. DE SOCIALE BALANS IN 1998

2.1 Structurele kenmerken van de werkgelegenheid

Van de 27.629 in het staal opgenomen ondernemingen hebben er 6.596 een volledig schema neergelegd. Deze grote bedrijven, die 15 pct. van het totale aantal ondernemingen uitmaken en elk gemiddeld 114 werknemers in dienst hebben, tellen meer dan 80 pct. van de in het personeelsregister ingeschreven werknemers. De kleine en middelgrote ondernemin-

gen, die een verkort schema indienen en over gemiddeld 7 werknemers beschikken, waren met 21.033.

Naast inlichtingen over de in het personeelsregister ingeschreven werknemers moeten de grote ondernemingen die een volledig schema indienen informatie verstrekken over de uitzendkrachten die in de loop van het jaar bij hen hebben gewerkt, alsook over de personen die hun ter beschikking worden gesteld door andere ondernemingen. Het in rekening nemen van deze categorieën van werknemers in de opsplitsing volgens het statuut van de werknemers vergt enkele kanttekeningen. Zo wordt het aantal uitzendkrachten en ter beschikking gestelde personen in deze opsplitsing ongetwijfeld onderschat omdat, bij gebrek aan informatie, geen rekening kan worden gehouden met de gegevens van de kleine en middelgrote ondernemingen. Bovendien bestaat het gevaar dat werknemers die verbonden zijn aan een bepaalde onderneming en die ter beschikking worden gesteld van een andere onderneming tweemaal worden geteld omdat die personen ook zijn ingeschreven in het personeelsregister van de eerste onderneming.

Met inachtneming van dit voorbehoud is het aandeel van de aan het einde van het boekjaar in het personeelsregister ingeschreven werknemers in de totale werkgelegenheid in 1998 gedaald van 97,3 pct. tot 96,8 pct., ten gunste van de uitzendarbeid die in 1998 2,5 pct. van

het aantal banen vertegenwoordigde. Twee jaar eerder, in 1996, bedroeg het aandeel van de uitzendarbeid slechts 1,8 pct. Ook al blijft dit aandeel al bij al nog vrij gering, toch valt er de laatste jaren een duidelijk stijgende trend waar te nemen. Het aandeel van de ter beschikking gestelde werknemers van zijn kant bleef onveranderd op 0,6 pct.

Per bedrijfstak bezien, is het aandeel van de uitzendkrachten in de totale werkgelegenheid nergens verminderd. In de verwerkende nijverheid, waar dit arbeidstype reeds het meest courant was, is het beroep op uitzendarbeid nog gestegen, tot 4 pct. van de werkgelegenheid in 1998. Het is ook verder toegenomen in de bedrijfstak vervoer en verkeer, in de handel en horeca, en in mindere mate in de diensten aan ondernemingen.

De reeds in 1996 en 1997 opgetekende lichte inkrimping van het aandeel van de aan het einde van het boekjaar in het personeelsregister ingeschreven werknemers met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur heeft zich voortgezet. De werknemers met contracten voor bepaalde duur, vervangingsovereenkomsten of overeenkomsten voor een duidelijk omschreven werk (die vaak impliciet van bepaalde duur zijn) vertegenwoordigden in 1998 samen 6 pct. van het totale personeelsbestand, tegen 5,7 pct. een jaar eerder. Het aandeel van de vervangingsovereenkomsten en de overeenkomsten voor een

TABEL 4 — NETTOVERLOOP VAN DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS IN DE ONDERNEMINGEN DIE IN 1998 EEN VOLLEDIGE SOCIALE BALANS HEBBEN NEERGELEGD

(eenheden)

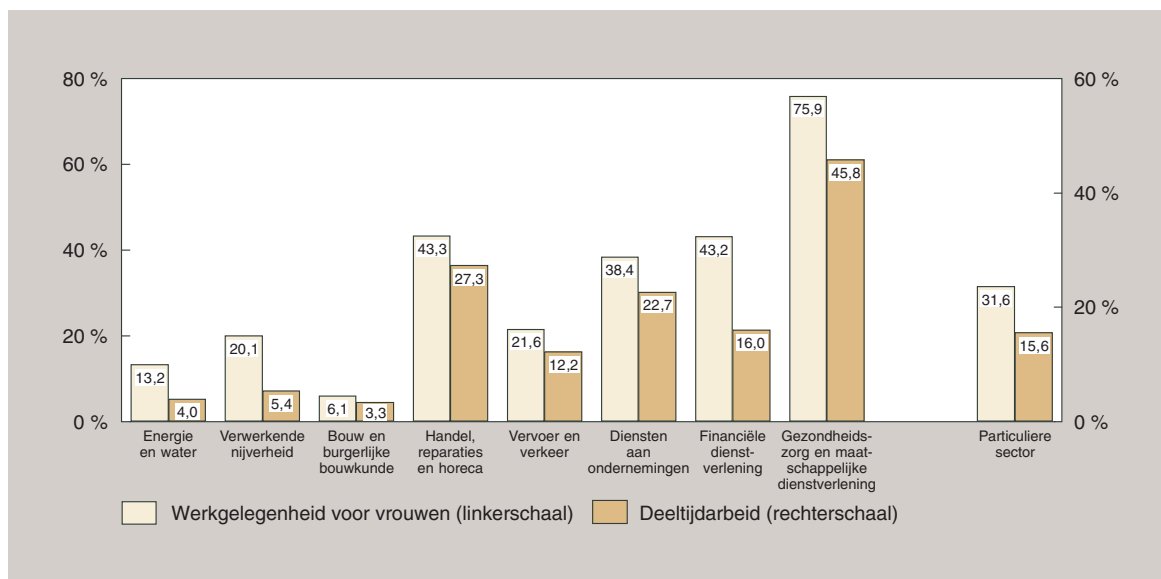
	Totaal	Overeenkomsten voor onbepaalde duur	Overige soorten van overeenkomsten ¹
Energie en water	- 49	- 612	563
Verwerkende nijverheid	- 223	- 5.266	5.043
Bouw en burgerlijke bouwkunde	381	259	122
Handel, reparaties en horeca	3.193	1.216	1.977
Vervoer en verkeer	1.457	954	503
Diensten aan ondernemingen	5.485	3.905	1.580
Financiële dienstverlening	- 14	- 809	795
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.352	- 270	1.596
Particuliere sector	12.103	- 270	12.373

Bron : NBB, sociale balansen 1998.

¹ Overeenkomsten voor bepaalde duur, overeenkomsten voor een duidelijk omschreven werk en vervangingsovereenkomsten.

GRAFIEK 2 — SECTORALE OPSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID VOOR VROUWEN EN VAN DE DEELTIJDARBEID IN 1998

(procenten van de gesalarieerde werkgelegenheid per branche, aan het einde van het boekjaar)

Bron : NBB, sociale balansen 1998.

duidelijk omschreven werk bleef in 1997 en 1998 onveranderd, maar het aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor bepaalde duur gaf een stijging te zien in alle bedrijfstakken, behalve in de diensten aan ondernemingen en in de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening. In deze laatste bedrijfstak komt dat soort van contract nochtans veel voor vanwege de financieringswijze van sommige van die banen, die veelal gekoppeld zijn aan subsidies die niet steeds van blijvende aard zijn. De toename van het aandeel werknemers met een overeenkomst voor bepaalde duur was bijzonder krachtig in de bedrijfstak energie en water, waar die werknemers in 1998 8,2 pct. van het totale aantal uitmaakten, tegen 5,8 pct. een jaar eerder.

Een analyse van het volgens de aard van de arbeidsovereenkomst ingedeelde personeelsverloop¹ in de grote ondernemingen, waar 5,1 pct. van de in dienst genomen werknemers een contract voor bepaalde duur heeft, bevestigt dat overeenkomsten voor onbepaalde duur worden vervangen door andere contracten. De 12.103 netto-indienstnemen door die ondernemingen — zijnde een werkgelegenheidstoename met

1,6 pct. ten opzichte van het eind 1997 opgetekende personeelsbestand — kwamen immers uitsluitend tot stand via contracten voor bepaalde duur, vervangingsovereenkomsten of overeenkomsten voor een duidelijk omschreven werk. Dat soort van contracten werd gesloten met 12.373 werknemers, terwijl het aantal werknemers met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur met 270 eenheden daalde. De situatie loopt echter sterk uiteen in de verschillende bedrijfstakken. In de branches energie en water, verwerkende nijverheid en financiële dienstverlening was de toename van het aantal contracten voor bepaalde duur geringer dan de afname van het aantal arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur. In de tak gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening deed zich het omgekeerde voor. In de overige bedrijfstakken zijn daarentegen zowel de arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur als die voor bepaalde duur in aantal gestegen. De netto-indienstnemen voor onbepaalde duur beliepen er meer dan 60 pct. van de netto-indienstnemen, behalve in de handel en de horeca, waar ze minder dan 40 pct. van het totaal uitmaakten.

Hoewel steeds meer vrouwen aan het arbeidsproces deelnemen, werd in 1998 slechts 31,6 pct. van de banen uit het staal bezet door

¹ Alleen de volledige schema's geven een opsplitsing van het ingetreden en uitgetreden personeel volgens de aard van de arbeidsovereenkomst.

TABEL 5 — DEELTIJDARBEID IN 1998

	Gemiddelde contractuele duur van een deeltijdbaan ¹ (in pct. van een voltijdbaan)	Gemiddelde effectieve duur van een deeltijdbaan ² (in pct. van een voltijdbaan)	Extra banen dankzij deeltijdarbeid ³ (in pct.)
Energie en water	68,9	70,3	1,2
Verwerkende nijverheid	62,3	64,4	2,0
Bouw en burgerlijke bouwkunde	52,5	59,7	1,6
Handel, reparaties en horeca	55,1	55,6	13,9
Vervoer en verkeer	57,2	55,0	5,6
Diensten aan ondernemingen	50,5	54,7	12,9
Financiële dienstverlening	68,7	66,6	5,3
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	60,6	62,2	21,8
Particuliere sector	57,6	59,9	7,0

Bron : NBB, sociale balansen 1998.

¹ Berekend uitgaande van rubriek 100 «gemiddeld aantal werknemers».

² Berekend uitgaande van rubriek 101 «aantal daadwerkelijk gepresteerde uren».

³ Verschil tussen het reële aantal banen (som van de voltijd- en de deeltijdbanen) en het aantal banen dat nodig zou zijn geweest om hetzelfde arbeidsvolume te halen met uitsluitend voltijdwerkers.

vrouwen, terwijl zij volgens het MTA op 30 juni 1997 40 pct. van de totale gesalarieerde werkgelegenheid voor hun rekening namen. De vrouwelijke werknemers zijn in dit staal dus ondervertegenwoordigd. Dat hangt wellicht samen met de hierboven vermelde oververtegenwoordiging van de verwerkende nijverheid en ondervertegenwoordiging van de branches gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en diensten aan particulieren. Vrouwelijke arbeidskrachten zijn vooral werkzaam in de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening, waar ze 76 pct. van de banen innemen, alsook in de handel en de horeca, de financiële dienstverlening en de diensten aan ondernemingen, waar ze ongeveer 40 pct. van het personeelsbestand vormen. De overige bedrijfstakken, in het bijzonder de bouwnijverheid en energie en water, blijven hoofdzakelijk mannelijk getint, hoewel het aandeel van de vrouwen er van jaar tot jaar licht toeneemt.

Er zijn in de verschillende bedrijfstakken meer vrouwen naarmate de deeltijdarbeid er beter ingeburgerd is. Zo bestaat bijna de helft van de werknemers in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening uit deeltijdwerkers. In de bedrijfstakken bouw en burgerlijke bouwkunde, energie en water en verwerkende nijverheid is het aandeel van de deeltijdarbeid daarentegen kleiner dan of gelijk aan 5 pct. van het aantal banen. In de andere bedrijfstakken

schommelt dat aandeel tussen 12 en 27 pct. Al met al werkte 15,6 pct. van het personeel van de particuliere sector in 1998 deeltijds, dat is iets meer dan het in 1997 in het staal opgetekende percentage.

De werktijd van een deeltijdwerker bedroeg in 1998 op grond van zijn arbeidsovereenkomst theoretisch 57,6 pct. van de arbeidsduur van een voltijdwerker. In de diensten aan ondernemingen is de contractuele arbeidsduur van een deeltijdwerker het kortst, namelijk amper de helft van die van een voltijdbaan. In de bedrijfstakken waar het opleidingsniveau van de arbeidskrachten verhoudingsgewijs hoger is en waar de arbeid wellicht moeilijker kan worden verdeeld, ligt de contractuele arbeidsduur van een deeltijdwerker hoger; in de bedrijfstakken energie en water en financiële dienstverlening, bijvoorbeeld, bedraagt de contractuele arbeidsduur nagenoeg 70 pct.

De effectieve arbeidsduur van een deeltijdbaan, namelijk zowat 60 pct. van een voltijdbaan, viel gemiddeld iets hoger uit dan de gemiddelde contractuele arbeidsduur. Het verschil tussen beide loopt sterk uiteen in de verschillende bedrijfstakken en is nu eens negatief, dan weer positief. Het arbeidsvolume varieert immers naar gelang van de vraag naar goederen en diensten, en aangezien de werkgelegenheid een relatief starre variabele is, komen tijdelijke schommelingen van de

TABEL 6 — VERLOOP VAN DE WERKGELEGENHEID EN VAN HET ARBEIDSVOLUME IN DE PARTICULIERE SECTOR TUSSEN 1997 EN 1998¹

	Werkgelegenheid in aantal personen			Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	Arbeidsvolume in aantal gewerkte uren
	Voltijds	Deeltijds	Totaal		
In eenheden, gemiddeld, in 1998 ²					
Volledige schema's	7.344	7.366	14.710	9.602	1.113.225
Verkorte schema's	654	1.236	1.889	3.648	214.765
Totaal	7.998	8.601	16.599	13.250	1.327.990
In gemiddelde veranderingspercentages					
Volledige schema's	1,2	7,4	2,0	1,4	1,4
Verkorte schema's	0,6	4,1	1,3	2,8	2,7
Totaal	1,1	6,6	1,9	1,6	1,6
In eenheden aan het einde van het boekjaar 1998					
Volledige schema's	8.413	3.690	12.103	10.827	n.
Verkorte schema's	3.256	1.630	4.886	3.919	n.
Totaal	11.669	5.320	16.989	14.746	n.
In veranderingspercentages aan het einde van het boekjaar ³					
Volledige schema's	1,3	3,5	1,6	1,5	n.
Verkorte schema's	2,8	5,5	3,3	3,0	n.
Totaal	1,6	3,9	1,9	1,8	n.

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ De resultaten per voltijds equivalent worden verkregen op basis van alleen de sociale balansen over 1998, terwijl de resultaten per voltijd- en deeltijdwerker berekend worden aan de hand van de sociale balansen over 1997 en 1998. Het is dan ook mogelijk dat er incoherenties zijn tussen de per voltijds equivalent berekende ontwikkelingen en de ontwikkelingen voor de twee andere stelsels.

² Voor de gewerkte uren wordt het aantal uitgedrukt in duizenden eenheden.

³ Wijzigingen berekend aan de hand van enkel gegevens uit de sociale balans over 1998 (situatie eind 1997 = situatie eind 1998 - intredingen 1998 + uitredingen in 1998).

activiteit veeleer tot uiting in een verandering van het aantal gewerkte uren.

De herverdeling van het arbeidsvolume over een groter aantal werknemers door het opvoeren van de deeltijdarbeid verloopt des te beter naarmate er meer deeltijds wordt gewerkt en een deeltijdwerker minder lang werkt. In 1998 lag de effectieve werkgelegenheid in de ondernemingen van de particuliere sector 7 pct. hoger dan wanneer datzelfde arbeidsvolume uitsluitend door voltijdwerkers tot stand zou zijn gebracht. De werkgelegenheidswinst bedroeg zelfs 20 pct. in de branche gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en 13 à 14 pct. in de bedrijfstakken vervoer en verkeer en diensten aan ondernemingen. Daarentegen konden amper 1 tot 2 pct. van de bijkomende banen worden gecreëerd in de tak energie en water, de bouw en burgerlijke bouwkunde en de verwerkende nijverheid.

2.2 Verloop van de werkgelegenheid

Het aantal werknemers van de in het staal vertegenwoordigde ondernemingen lag in 1998 gemiddeld 16.600 eenheden of 1,9 pct. hoger dan het voorgaande jaar. De werkgelegenheid groeide het sterkst in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen, namelijk met 14.710 eenheden, dat is een stijging met 2 pct. ten opzichte van het boekjaar 1997. In de ondernemingen die een verkort schema indienen, nam de werkgelegenheid gemiddeld over het jaar met 1.889 eenheden of 1,3 pct. toe in vergelijking met het jaar voordien. De stijging van het aantal deeltijdbanen was bijzonder krachtig, aangezien er in 1998 6,6 pct. meer werden geregistreerd dan in 1997. Er kwamen iets meer dan 1 pct. voltijdbanen bij.

De snelste werkgelegenheidsgroei, namelijk meer dan 5 pct., werd opgetekend in de be-

drijfstukken vervoer en verkeer¹ en diensten aan ondernemingen. In beide branches gaven zowel de voltijd- als de deeltijdarbeid een opmerkelijke toename te zien. Hoewel het aantal deeltijdbanen in de andere bedrijfstakken aanzienlijk is gestegen (soms weliswaar ten opzichte van een relatief laag peil), nam het totale aantal werknemers slechts in geringe mate toe. In de verwerkende nijverheid en de bedrijfstak energie en water is het aantal voltijdwerkers zelfs teruggelopen, zodat het aantal banen al met al slechts met 0,3 pct. is gestegen in de eerstgenoemde bedrijfstak en met 0,9 pct. is gedaald in de tweede.

Wegens de groei van de deeltijdarbeid nam de in voltijdse equivalenten uitgedrukte werkgelegenheid trager toe dan het aantal werknemers, namelijk met 1,6 pct. tegen 1,9 pct. De in voltijdse equivalenten uitgedrukte werkgelegenheid, een begrip dat beter aansluit bij het begrip arbeidsvolume, liep gelijk op met het aantal door de werknemers uit het staal effectief gewerkte uren, dat eveneens met 1,6 pct. steeg. Die gelijklopende ontwikkeling deed zich zowel voor bij de ondernemingen die een volledig schema neerleggen, waar beide variabelen van 1997 tot 1998 met 1,4 pct. zijn gestegen, als bij die welke een verkort schema indienen, waar ze met respectievelijk 2,8 en 2,7 pct. toenamen.

¹ Er zij aan herinnerd dat de overheidsondernemingen, en met name Belgacom, de Post en de NMBS, niet in het staal zijn opgenomen.

Uit de analyse van het personeelsverloop tijdens het boekjaar blijkt dat aan het einde van het jaar het personeelsbestand bijna 17.000 eenheden hoger lag; dat is een stijging met 1,9 pct. Die vermeerdering was de resultante van de indienstneming van 257.000 werknemers en de uittreding van 240.000 personen. Het personeelsverloop in de grote ondernemingen vertegenwoordigde zowat drie vierde van zowel het ingetreden als het uitgetreden personeel. Het resulteerde in een toename van hun personeelsbestand met 12.103 eenheden, waardoor het aantal ingeschreven werknemers 1,6 pct. hoger uitviel. Verhoudingsgewijs leverden de ondernemingen die een verkort schema indienen een grotere bijdrage tot de werkgelegenheids groei, aangezien hun personeelsbestand aan het einde van het boekjaar 1998 3,3 pct., dat is 4.886 eenheden, boven het niveau van eind 1997 uitkwam.

De sociale balans bevat, uitsluitend in de volledige schema's, een indeling van het personeelsverloop volgens de aard van de arbeids-overeenkomst, volgens het geslacht en het studieniveau en, voor de uittredingen, volgens de reden van beëindiging van de overeenkomst. De laatstgenoemde indeling kan nog worden onderverdeeld in vier posten, te weten pensioen, vroeged pensioen, afdanking of een andere reden. Aangezien de overeenkomsten voor bepaalde duur, die voor een duidelijk omschreven werk alsook de vervangingsovereenkomsten meestal een einde-contractclausule bevatten die de rubriek « andere reden » kan doen aanzwellen, is het aantal beëindigingen van dergelijke overeen-

TABEL 7 — REDENEN VAN UITTREDING IN DE ONDERNEMINGEN DIE IN 1998 EEN VOLLEDIGE SOCIALE BALANS HEBBEN NEERGELEGD¹

	Pensioen	Brugpensioen	Afdanking	Andere reden	Totaal uittredingen
Totaal aantal geregistreerde uittredingen (eenheden)					
1997	3.668	7.122	29.096	72.314	112.200
1998	3.290	6.871	27.761	56.262	94.184
p.m. veranderingspercentages	-10,3	-3,5	-4,6	-22,2	-16,1
Opsplitsing naar reden (procenten van het totaal)					
1997	3,3	6,3	25,9	64,5	100
1998	3,5	7,3	29,5	59,7	100

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Het betreft uitsluitend uittredingen van werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur.

komsten afgetrokken van die rubriek. Zodoende kunnen louter de uittredingsredenen voor de overeenkomsten voor onbepaalde duur onder de loop worden genomen.

De beëindigingen van dat soort van overeenkomsten hadden in 1998 betrekking op 94.184 werknemers van de grote ondernemingen, dat is iets meer dan 50 pct. van het totale aantal in die ondernemingen opgetekende uittredingen en 18.000 eenheden of 16 pct. minder dan een jaar eerder. De afname van het aantal uittredingen is van toepassing op alle redenen van beëindiging van de overeenkomst, maar valt bijzonder hoog uit voor de rubriek « andere redenen » waarin 16.000 personen minder dan in 1997 werden geregistreerd, zijnde een vermindering met 22 pct. Deze rubriek omvat echter nog altijd zes van de tien beëindigingen van de overeenkomst, terwijl 30 pct. van de uittredingen het gevolg is van afdankingen en 10 pct. van pensioneringen of brugpensioen.

In de bedrijfstak energie en water wordt 65 pct. van de overeenkomsten beëindigd wegens pensionering, terwijl de uittredingen om die reden in de andere branches slechts een gering aandeel innemen, dat varieert van 1,4 pct. in de tak vervoer en verkeer tot 6,5 pct. in de financiële dienstverlening. Vervroegd pensioen vertegenwoordigt in de verwerkende nijverheid en de financiële dienstverlening 15 pct. van de redenen voor uittreding, en in de branche energie 8 pct. In de andere bedrijfstakken zijn de brug-

pensioneringen slechts van marginale betekenis. De uittredingen wegens afdanking belopen, naar gelang van de branche, 22 tot 33 pct. van het totaal, behalve in de bedrijfstak energie en water, waar slechts voor 4 pct. van de werknemers om die reden een einde komt aan de arbeids-overeenkomst. Ten slotte schommelt het aandeel van de personen die spontaan hun loopbaan in de in het staal opgenomen ondernemingen stopzetten van 23 pct. in de branche energie en water tot 71 pct. in de bedrijfstak vervoer en verkeer en in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

2.3 Arbeidsduur

Zoals hierboven vermeld, is het arbeidsvolume in de in het staal vertegenwoordigde ondernemingen, uitgedrukt in effectief gewerkte uren, in 1998 met 1,6 pct. toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. Aangezien het aantal in voltijdse equivalenten uitgedrukte werknemers in hetzelfde tempo groeide, is het arbeidsvolume per voltijds equivalent, namelijk 1.578 uur, tussen 1997 en 1998 onveranderd gebleven ondanks de geleidelijke vertraging van de economische groei in de loop van 1998. Het peil van de economische activiteit, dat weliswaar de voornaamste determinant is van het arbeidsvolume, via wijzigingen in de tijdelijke werkloosheid of in het aantal overuren, vormt niet de enige verklaring van de arbeidsduurontwikkeling. Zo kunnen ook weersomstandigheden, stakingen, de

TABEL 8 — DOOR DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS TIJDENS HET BOEKJAAR GEWERKTE UREN, PER VOLTIJDS EQUIVALENT

(eenheden)

	1997	1998	Veranderingspercentages tussen 1997 en 1998
Energie en water	1.521	1.543	1,4
Verwerkende nijverheid	1.547	1.546	-0,1
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1.464	1.455	-0,6
Handel, reparaties en horeca	1.664	1.658	-0,4
Vervoer en verkeer	1.753	1.751	-0,1
Diensten aan ondernemingen	1.612	1.620	0,5
Financiële dienstverlening	1.546	1.561	1,0
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstver- lening	1.590	1.589	-0,1
Particuliere sector	1.578	1.578	0,0

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

gevolgen van een herstructurering of een faillissement, of een in de onderneming overeengekomen regeling voor arbeidsduurverkorting de normale arbeidsduur beïnvloeden.

De arbeidsduur van een voltijds equivalent is in de handel en de bouw en de burgerlijke bouwkunde met respectievelijk 0,4 pct. en 0,6 pct. afgenomen; in de laatstgenoemde bedrijfstak was de arbeidsduur nochtans reeds het kortst. Daarentegen is de arbeidsduur toegenomen met 1,4 pct. in de branche energie en water, met 1 pct. in de financiële dienstverlening en met 0,5 pct. in de diensten aan ondernemingen. In de andere bedrijfstakken bleef de arbeidsduur nagenoeg onveranderd.

In tegenstelling tot de in voltijdse equivalenten uitgedrukte gegevens, die enkel afkomstig zijn uit de sociale balans 1998, wordt de ontwikkeling van het respectievelijk door voltijd- en deeltijdwerkers gewerkte aantal uren berekend

door de sociale balansen over 1997 en 1998 onderling te vergelijken. Het gebruik van deze twee berekeningsmethoden kan bijgevolg incoherenties aan het licht brengen wanneer de respectieve ontwikkeling van die drie ratio's wordt vergeleken. Voor het geheel van de in het staal vertegenwoordigde ondernemingen is echter de effectieve arbeidsduur van zowel de voltijdse equivalenten als de voltijd- en de deeltijdwerkers (voor deze laatste rekening houdend met de verlenging van hun contractuele arbeidsduur) stabiel gebleven.

Terwijl de arbeidsduur van de voltijdwerkers in alle bedrijfstakken ongeveer hetzelfde verloop vertoonde als voor de voltijdse equivalenten, waren voor de deeltijdwerkers de verschillen veel groter. De ontwikkelingen waren soms ook zeer uiteenlopend, zelfs al wordt de arbeidsduur van de laatste gecorrigeerd om rekening te houden met de verandering van de contractuele arbeidsduur. Zo is de arbeidsduur van een

TABEL 9 — PERSONEELSKOSTEN VOOR DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS
UIT DE PARTICULIERE SECTOR IN 1998^{1,2}

	1997	1998	Veranderings- percentages tussen 1997 en 1998
Per werknemer, in duizenden franken			
per voltijds equivalent	1.713	1.752	2,3
per voltijdwerker	1.742	1.780	2,2
per deeltijdwerker	784	822	4,9
p.m. per werknemer, in duizenden franken, exclusief energie en water			
per voltijds equivalent	1.661	1.705	2,6
per voltijdwerker	1.688	1.730	2,5
per deeltijdwerker	773	813	5,1
Per gewerkt uur, in franken			
gemiddeld	1.085	1.107	2,0
per voltijdwerker	1.107	1.129	2,0
per deeltijdwerker	844	881	4,3
p.m. per gewerkt uur, in franken, exclusief energie en water			
gemiddeld	1.050	1.075	2,4
per voltijdwerker	1.071	1.095	2,3
per deeltijdwerker	833	871	4,5
Kostprijs per uur van een deeltijdwerker in procenten van een voltijdwerker	76,3	78,0	—

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ De resultaten per voltijds equivalent worden verkregen op basis van alleen de sociale balansen over 1998, terwijl de resultaten per voltijd- en deeltijdwerker berekend worden aan de hand van de sociale balansen over 1997 en 1998. Het is dan ook mogelijk dat er incoherenties zijn tussen de per voltijds equivalent berekende ontwikkelingen en de ontwikkelingen voor de twee andere stelsels.

² Exclusief gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, alsook ziekenfondsen.

deeltijdwerker in de verwerkende nijverheid en in de branche vervoer en verkeer aanzienlijk teruggelopen, terwijl die van een voltijdwerker vrijwel stabiel bleef. In de bedrijfstak bouw en burgerlijke bouwkunde, daarentegen, werd de gemiddelde arbeidsduur van de deeltijdwerkers verlengd, terwijl die van de voltijdwerkers sterk afnam.

2.4 Kostprijs van de factor arbeid¹

Zoals in hoofdstuk 1 aangaande de samenstelling van het staal is vermeld, diende voor dit deel van de analyse gebruik te worden gemaakt van een kleiner staal van ondernemingen. Om de ontwikkeling van de personeelskosten tussen 1997 en 1998 te kunnen nagaan, moeten de desbetreffende gegevens voor die twee jaren immers volledig vergelijkbaar zijn. Als bijkomend selectie criterium voor het staal werd hier daarom gesteld dat het bedrag in de rubriek « personeelskosten » voor 1997 in de sociale balansen voor 1997 en 1998 identiek moest zijn. Iets minder dan 4.000 ondernemingen met samen bijna 275.000 werknemers hebben in 1997 en 1998 verschillende bedragen opgegeven voor die rubriek en komen dus niet in aanmerking voor de analyse. De representativiteitsgraad van dat kleinere staal valt bijgevolg terug tot ongeveer 33 pct., wat 10 pct. minder is dan de representativiteitsgraad van het staal dat voor de rest van de analyse werd gehanteerd.

Tijdens het onderzoek is bovendien gebleken dat de gegevens met betrekking tot de arbeidskosten van de ondernemingen uit de branche gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en van de ziekenfondsen niet zeer betrouwbaar waren. Die bedrijfstakken zijn in dit deel bijgevolg niet in de analyse opgenomen².

Daarenboven zijn in dit deel de in voltijdse equivalenten uitgedrukte gegevens, voor zowel 1997 als 1998, uitsluitend uit de sociale balansen voor 1998 afkomstig. De stijging, tussen 1997 en

1998, van de loonkosten voor deeltijd- en voltijdarbeid afzonderlijk kan echter alleen aan de hand van de sociale balansen voor beide jaren worden berekend. De vergelijking van de gegevens die zijn verkregen volgens die twee methoden kan dus enige incoherenties opleveren.

De personeelskosten per werknemer bedroegen gemiddeld respectievelijk 1.780.000 fr. voor een voltijdwerker en 822.000 fr. voor een deeltijdwerker. De gemiddelde kostprijs van een deeltijdwerker beliep bijgevolg om en nabij 46 pct. van die van een voltijdwerker, terwijl de arbeidsduur van eerstgenoemde gemiddeld zowat 57 pct. van die van een voltijdwerker bedraagt. Dat verschil vloeit ongetwijfeld voort uit het globaal genomen geringere kwalificatieniveau van deeltijdwerkers.

De personeelskosten per werknemer lopen van branche tot branche sterk uiteen. Zo kost een voltijdwerker jaarlijks gemiddeld 3.334.000 fr. in de tak energie en water, of 2,5 keer meer dan een werknemer in de bouw en burgerlijke bouwkunde, die nauwelijks 1.310.000 fr. kost. Voor deeltijdwerkers zijn de verschillen nog groter, maar dat komt wellicht deels door de verschillen in contractuele arbeidsduur: in de tak energie en water, waar de contractuele arbeidsduur van een deeltijdwerker bijna 70 pct. van die van een voltijdwerker bedraagt, kost een deeltijdwerker jaarlijks gemiddeld 2.126.000 fr., of 3,2 keer meer dan een werknemer in de handel en horeca, waar de contractuele arbeidsduur zowat 55 pct. van die van een voltijdwerker bedraagt.

De gemiddelde jaarlijkse kosten voor voltijdwerkers zijn tussen 1997 en 1998 met 2,2 pct. gestegen. Indien geen rekening wordt gehouden met de tak energie en water, waar de ontwikkeling van de loonkosten in die periode werd verstoord doordat een grote onderneming in 1997 uitzonderlijke kosten had geboekt, beliep die toename 2,5 pct. De stijging was met bijna 5 pct. het grootst in de diensten aan ondernemingen. Bij de financiële dienstverlening en het vervoer werden de geringste toenames opgetekend, namelijk met minder dan 2 pct.

Krachtens de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen mag de stijging van de bezoldigingen per

¹ De analyse van de kostprijs van arbeid is uitsluitend op rubriek 102 « personeelskosten » van de sociale balans gebaseerd en houdt geen rekening met rubriek 103 « voordelen bovenop het loon » die van onvoldoende kwaliteit is.

² Aangezien de problemen alleen betrekking hadden op de gegevens over de personeelskosten, werd het nuttig geacht de overige informatie die de ondernemingen van de branche verstrekten voor de rest van de analyse te behouden.

voltijds equivalent en per gewerkt uur niet groter zijn dan de gemiddelde toename van de nominale loonkosten in Duitsland, Frankrijk en Nederland. Tegen die achtergrond stegen de loonkosten per voltijds equivalent in de ondernemingen van het staal met 2,3 pct., terwijl de toename in de drie buurlanden volgens berekeningen van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven 2,1 pct. bedroeg. Voor de gehele Belgische particuliere sector beliep de stijging volgens de CRB in 1998 2,8 pct., wat erop lijkt te wijzen dat de loonsverhogingen in de ondernemingen van het staal gematigder waren. Daarenboven namen de loonkosten per gewerkt uur in de ondernemingen van het staal met 2 pct. toe, wat ongeveer overeenstemt met het percentage dat de CRB voor België heeft berekend, maar minder is dan

het gemiddelde van 2,3 pct. voor de belangrijkste drie handelspartners.

Voltijdwerkers kostten gemiddeld 1.129 fr. per gewerkt uur, dat is een stijging met 2 pct., of met 2,3 pct. indien de tak energie en water om bovenvermelde reden niet in aanmerking wordt genomen. De gemiddelde kostprijs per uur van een deeltijdwerker bedroeg 881 fr., een toename met 4,3 pct. ten opzichte van het jaar voordien. Wat de voltijdwerkers betreft, gingen de kosten per uur het sterkst omhoog bij de diensten aan ondernemingen, namelijk met 4,1 pct. Die opwaartse druk van de loonkosten vloeit wellicht deels voort uit de knelpunten die voor sommige beroepen bestaan, meer bepaald voor informatici en ingenieurs. De personeels-

TABEL 10 — MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE WERKGELEGENHEID

	Financieel voordeel in franken, per werknemer		Bij de respectieve maatregelen betrokken arbeidsplaatsen in procenten van de gemiddelde totale werkgelegenheid ¹	
	1997	1998	1997	1998
Maatregelen waar een financieel voordeel aan is verbonden				
<i>Niet gebonden aan indienstneming</i>				
Maribel	25.115	27.998	47,0	47,1
Lage lonen	12.981	13.302	28,7	28,6
<i>Gebonden aan indienstneming</i>			3,9	5,9
Tewerkstellingsakkoorden	45.545	81.658	1,6	4,5
Banenplan ter bevordering van de tewerkstelling van langdurig werklozen	89.831	93.669	1,2	1,1
Jongerenbanenplan	62.847	27.667	0,6	0,1
Bedrijfsplannen	79.373	95.676	0,5	0,3
Overige	37.653	38.656	0,5	0,7
<i>Totaal, in procenten van de loonkosten</i>				
Geheel van de particuliere sector	1,1	1,4		
Ondernemingen die een verkort schema neerleggen	2,5	2,9		
Ondernemingen die een volledig schema neerleggen	0,9	1,1		
Andere maatregelen			6,4	5,7
waarvan :				
Conventioneel brugpensioen			2,8	2,2
Jongerenstage			1,7	1,7
Opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur			0,9	0,9
Overige			1,0	1,0

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Een werknemer die voor meer dan één maatregel in aanmerking komt, wordt meermaals geteld.

kosten per uur voor de deeltijdwerkers zijn in die branche eveneens fors gestegen, met zowat 6 pct., net als in de verwerkende nijverheid en in de bouw en burgerlijke bouwkunde, waar de gemiddelde toename zelfs bijna 8 pct. beliep. Het is in deze laatste branche en in de financiële dienstverlening dat het groeitempo van de kosten per uur van de voltijdwerkers en de deeltijdwerkers het sterkst uiteenloopt.

2.5 Effect van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid

In 1998 kwam, net als in 1997, ongeveer 68 pct. van het totale aantal werknemers uit de ondernemingen van het staal in aanmerking voor een of meerdere maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid die in de sociale balans zijn vermeld. De maatregelen die het best scoorden qua aantal werknemers waren, zoals in 1997, Maribel en de bijdrageverminderingen voor lage lonen, met respectievelijk 47,1 en 28,6 pct. van het personeelsbestand.

Op de overige maatregelen die in de sociale balans voorkomen, doen de ondernemingen slechts een vrij gering beroep. De maatregelen die een financieel voordeel koppelden aan een plicht tot indienstneming hadden in totaal betrekking op 5,9 pct. van de werknemers. Het toegenomen gebruik van dat soort van maatregelen is uitsluitend toe te schrijven aan de grotere belangstelling van de ondernemingen voor de nieuwe tewerkstellingsakkoorden, terwijl de overige plannen minder succes hadden dan het voorgaande jaar. In het geval van het jongerenbanenplan ligt de opheffing van deze maatregel ten grondslag aan de daling van het aantal betrokken personen.

Het aandeel, uitgedrukt in aantal betrokken werknemers, van de overige maatregelen is nagenoeg onveranderd gebleven, met uitzondering van het relatieve aandeel van het conventionele brugpensioen, dat bleef teruglopen, in samenhang met de beperkende maatregelen die door de regering werden getroffen.

Al met al waren de loonkostenverminderingen als gevolg van de verschillende in de sociale balans opgenomen maatregelen goed voor 20 miljard fr., of 1,4 pct. van de totale loonkosten in de ondernemingen van het staal. De kleine en middelgrote ondernemingen heb-

TABEL 11 — OPLEIDING IN DE ONDERNEMINGEN UIT DE PARTICULIERE SECTOR

	1997	1998
Opleidingskosten		
In procenten van de personeelskosten	1,3	1,4
Gemiddelde per begunstigde, in franken		
Totaal	61.536	64.109
Mannen	67.952	69.436
Vrouwen	47.493	52.073
Opleidingsdeficit van de vrouwen (in pct.)	30,1	25,0
Aantal personen die een opleiding genieten		
In procenten van het totale personeelsbestand	34,2	36,5
In eenheden	302.115	328.596
p.m. Aandeel van de vrouwen in het personeel dat opleiding heeft genieten (in pct.)	31,4	30,7
Aandeel van de vrouwen in het totale personeelsbestand aan het einde van het jaar (in pct.)	34,2	31,6
Aantal uren opleiding		
In procenten van het totale aantal gewerkte uren	0,8	0,9
Gemiddelde per begunstigde, in eenheden		
Totaal	35	36
Mannen	39	40
Vrouwen	27	28
Opleidingsdeficit van de vrouwen (in pct.)	30,1	31,2

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

ben er meer baat bij gehad dan de grote : de voordelen ontvangen door de ondernemingen die een verkort schema neerleggen, vertegenwoordigden 2,9 pct. van hun loonkosten, terwijl dat slechts 1,1 pct. was voor de ondernemingen die een volledig schema neerleggen. Dat heeft wellicht te maken met het verschil in salarisstructuur tussen grote en kleine ondernemingen. Het is bekend dat grotere ondernemingen doorgaans hogere salarissen betalen dan kleinere en dus minder profiteren van de lage-loonmaatregel. De ondernemingen die het meest van financiële steun ter bevordering van de werkgelegenheid hebben geprofiteerd, zijn actief in de branches bouw en burgerlijke bouwkunde, en ver-

voer en verkeer. De ondernemingen uit de tak energie en water en uit de financiële dienstverlening, die vaak groot zijn en voor sommige maatregelen niet in aanmerking komen, onder meer Maribel, hebben slechts weinig profijt getrokken van het regeringsbeleid ter bevordering van de werkgelegenheid.

2.6 Opleiding

De middelen die de ondernemingen van het staal in 1998 uittrokken voor de opleiding van hun personeel beliepen ruim 21 miljard fr., een stijging met 13,3 pct. ten opzichte van het jaar voordien. Aangezien de personeelskosten in een flink lager tempo zijn gegroeid, is het aandeel van de voor opleiding uitgetrokken middelen in de totale personeelskosten opgelopen van 1,3 pct. in 1997 tot 1,4 pct. in 1998.

De opleidingsinspanningen zijn in alle bedrijfstakken toegenomen, behalve in de diensten aan ondernemingen en in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, waar het aandeel ervan in de personeelskosten stabiel is gebleven. In de financiële dienstverlening, waar in 1998 een hoog bedrag voor opleiding werd uitgetrokken, met name 3,4 pct. van de loonkosten, beliep de gemiddelde kostprijs per begunstigde meer dan 130.414 fr. Dat is zowat het dubbele van het gemiddelde bedrag per persoon, dat 64.109 fr. bedroeg, en tien keer meer dan de middelen die in de branche gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening werden besteed.

In de ondernemingen van het staal kon gemiddeld 36,5 pct. van het totale aantal werknemers een opleiding volgen. Het hoogste percentage werd opgetekend in de financiële dienstverlening, waar bijna 63 pct. van het personeel een opleiding kreeg. In de tak energie kon een op twee werknemers een opleiding volgen, terwijl in de bouw en burgerlijke bouw-

kunde slechts een op tien werknemers een opleiding genoot op kosten van de onderneming zelf. De geringe omvang van de opleidingsinspanning in deze laatste branche, waar de uitgetrokken middelen slechts 0,3 pct. van de personeelskosten vertegenwoordigden, dient echter te worden gerelativeerd. De opleiding van de werknemers wordt er immers voor een deel gefinancierd door een speciaal fonds waarin de ondernemingen van de branche verplichte bijdragen storten. Het bedrag van die bijdragen is niet in de rubriek vorming van de sociale balansen vermeld, evenmin als het aantal opgeleide personen en het via dat fonds verstrekte aantal uren opleiding.

De opgeleide werknemers kregen gemiddeld 36 uren opleiding, wat nagenoeg overeenstemt met een werkweek of 2,3 pct. van de gemiddelde jaarlijkse arbeidsduur van een voltijdwerker. Het gemiddelde aantal uren opleiding varieert van 14 in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening tot 46 in de tak energie en water. Alles samen stemde de opleidingstijd in 1998 overeen met 0,9 pct. van het totale aantal gewerkte uren, wat een lichte stijging ten opzichte van 1997 betekent.

Het relatieve aandeel van de vrouwen in het aantal werknemers dat een opleiding kreeg, stemde in 1998 beter overeen met hun aandeel in het totale aantal werknemers uit het staal. Toch getroosten de ondernemingen zich minder inspanningen voor de opleiding van vrouwen dan voor mannen. Wat het aantal uren opleiding betreft, is de gemiddelde opleidingsduur voor de vrouwen in 1998 met 3,7 pct. gestegen ten opzichte van 1997, tot gemiddeld 28 uur. Maar dit is nog steeds 30 pct. minder dan het gemiddelde voor de mannen. Zo ook lag het gemiddelde bedrag dat in 1998 werd uitgetrokken voor de opleiding van vrouwen, namelijk ongeveer 52.000 fr., een kwart lager dan dat voor hun mannelijke collega's, dat op bijna 69.500 fr. uitkwam.

REPRESENTATIVITEIT VAN HET STAAL VAN ONDERNEMINGEN DAT IS GEBRUIKT VOOR DE ANALYSE VAN DE SOCIALE BALANSEN
NAAR HET CRITERIUM VAN DE WERKGELEGENHEID

	Gemiddelde gesalarieerde werkgelegenheid in 1998 in de ondernemingen waarvan de sociale balans in aanmerking is genomen voor de analyse (eenheden) (1)	Overeenstemmende gesalarieerde werkgelegenheid op 30 juni 1997 (volgens het MTA) (eenheden) (2)	Representativiteit (procenten) (3) = (1) : (2)
Energie en water	20.279	21.302	95,2
Verwerkende nijverheid	359.193	616.649	58,2
Bouw en burgerlijke bouwkunde	67.538	174.977	38,6
Handel, reparaties en horeca	166.732	412.646	40,4
Vervoer en verkeer	40.664	115.820	35,1
Diensten aan ondernemingen	91.100	141.645	64,3
Financiële dienstverlening	64.898	83.396	77,8
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstver- lening	65.807	210.547	31,3
Particuliere sector	900.163	2.013.251	44,7

Bronnen : MTA, NBB, sociale balansen 1998.

SECTORALE INDELING VAN DE GEMIDDELTE GESALARIEERDE WERKGELEGENHEID IN DE ONDERNEMINGEN
UIT HET GEANALYSEERDE STAAL IN 1998

	Eenheden	Procenten van het totaal
Energie en water	20.279	2,3
Verwerkende nijverheid	359.193	39,9
Bouw en burgerlijke bouwkunde	67.538	7,5
Handel, reparaties en horeca	166.732	18,5
Vervoer en verkeer	40.664	4,5
Diensten aan ondernemingen	91.100	10,1
Financiële dienstverlening	64.898	7,2
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	65.807	7,3
Overige ¹	23.951	2,7
Particuliere sector	900.163	100,0

Bron : NBB, sociale balansen 1998.

¹ Landbouw, verzekeringen, diensten aan particulieren, ziekenfondsen.

OPSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID VOLGENS HET STATUUT VAN DE WERKNEMERS¹*(procenten van het totaal aan het einde van het boekjaar)*

	1997	1998
In het personeelsregister ingeschreven werknemers	97,3	96,8
Uitzendkrachten	2,1	2,5
waarvan :		
Energie en water	0,7	0,7
Verwerkende nijverheid	3,4	4,0
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1,0	1,0
Handel, reparaties en horeca	1,8	2,2
Vervoer en verkeer	2,4	3,1
Diensten aan ondernemingen	1,3	1,5
Financiële dienstverlening	0,6	0,6
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,4	0,4
Ter beschikking van de onderneming gestelde personen	0,6	0,6

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Alleen de volledige schema's verschaffen informatie over de uitzendkrachten en de ter beschikking van de onderneming gestelde personen. Bijgevolg wordt het aandeel van die werknemers in deze tabel wellicht onderschat.**OPSPLITSING VAN DE GESALARIEERDE WERKGELEGENHEID VOLGENS DE ARBEIDSOVEREENKOMST***(procenten van het totale aantal in het personeelsregister ingeschreven werknemers aan het einde van het boekjaar)*

	1997	1998
Opsplitsing volgens de arbeidsovereenkomst :		
Overeenkomst voor onbepaalde duur	94,3	94,0
Overeenkomst voor bepaalde duur	4,5	4,8
waarvan :		
Energie en water	5,8	8,2
Verwerkende nijverheid	4,3	4,6
Bouw en burgerlijke bouwkunde	2,4	2,5
Handel, reparaties en horeca	4,4	4,9
Vervoer en verkeer	3,8	4,3
Diensten aan ondernemingen	4,6	4,5
Financiële dienstverlening	4,1	4,4
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7,8	7,6
Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk	0,2	0,2
Vervangingsovereenkomst	1,0	1,0

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

WERKGELEGENHEIDSVLOEP TUSSEN 1997 EN 1998

	In voltijdse equivalenten				In personen					
	Gemiddelde werkgelegenheid		Werkgelegenheid aan het einde van het boekjaar ¹		Gemiddelde werkgelegenheid			Totaal		
	(eenheden)	(in pct.)	(in pct.)	(in pct.)	(eenheden)	(in pct.)	(in pct.)	(eenheden)	(in pct.)	(in pct.)
	Voltijds		Deeltijds		Deeltijds		Totaal		Totaal	
Energie en water	- 195	- 1,0	- 0,2	- 1,1	33	4,3	- 190	- 0,9	- 0,2	
Verwerkende nijverheid	419	0,1	0,1	- 0,4	2.328	14,3	924	0,3	0,2	
Bouw en burgerlijke bouwkunde	684	1,0	1,4	1,0	117	5,4	784	1,2	1,4	
Handel, reparaties en horeca	3.417	2,4	2,5	1,8	2.875	6,8	5.038	3,1	3,0	
Vervoer en verkeer	2.318	6,4	5,5	5,9	396	8,5	2.385	6,2	5,5	
Diensten aan ondernemingen	4.103	5,4	7,3	5,4	1.066	5,3	4.653	5,4	7,2	
Financiële dienstverlening	804	1,3	0,3	1,1	260	2,6	864	1,3	0,1	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	866	1,6	2,3	0,0	1.191	4,2	1.203	1,9	2,3	
Particuliere sector	13.250	1,6	1,8	1,1	8.601	6,6	16.599	1,9	1,9	
waarvan :										
Volledig schema	9.602	1,4	1,5	1,2	7.366	7,4	14.710	2,0	1,6	
Verkort schema	3.648	2,8	3,0	0,6	1.236	4,1	1.889	1,3	3,3	

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Wijzigingen berekend aan de hand van enkel gegevens uit de sociale balansen over 1998 (situatie eind 1998 = situatie eind 1997 + intredingen in 1998 - uittredingen in 1998).

REDENEN VAN UITTREDING UIT DE ONDERNEMINGEN DIE IN 1998 EEN VOLLEDIGE SOCIALE BALANS HEBBEN NEERGELEGD ¹

	Pensioen	Brugpensioen	Afdanking	Andere reden	Totaal uittredingen
<i>Totaal aantal geregistreerde uittredingen (eenheden)</i>					
1997	3.668	7.122	29.096	72.314	112.200
1998	3.290	6.871	27.761	56.262	94.184
Verandering	-378	-251	-1.335	-16.052	-18.016
p.m. procentuele verandering	-10,3	-3,5	-4,6	-22,2	-16,1
<i>Naar bedrijfstak in 1998 (procenten van het totaal²)</i>					
Energie en water	64,8	8,1	3,9	23,2	999
Verwerkende nijverheid	2,5	15,2	29,7	52,6	32.315
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1,7	2,3	33,0	63,0	7.261
Handel, reparaties en horeca	2,2	2,2	32,2	63,4	21.046
Vervoer en verkeer	1,4	1,2	26,6	70,8	6.812
Diensten aan ondernemingen	4,1	1,9	27,0	67,0	15.123
Financiële dienstverlening	6,5	15,4	23,3	54,8	4.273
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	5,1	2,8	21,6	70,5	4.110
Totaal	3,5	7,3	29,5	59,7	94.184
p.m. totaal in 1997	3,3	6,3	25,9	64,5	112.200

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ Het betreft uitsluitend uittredingen van werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur.

² Eenheden voor het totaal van de uittredingen.

DOOR DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS IN 1998 GEWERKTE UREN
(eenheden)

	Per volijds equivalent		Per volijds werker		Per deeltijdwerker		
	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	Veranderingspercentages t.o.v. 1997 gecorrigeerd voor de verandering van de contractuele arbeidsduur
Energie en water	1.543	1,4	1.542	1,4	1.084	2,2	1,1
Verwerkende nijverheid	1.546	-0,1	1.544	-0,1	995	1,6	-1,4
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1.455	-0,6	1.451	-0,7	866	-0,1	0,9
Handel, reparaties en horeca	1.658	-0,4	1.655	-0,4	920	-1,6	-0,4
Vervoer en verkeer	1.751	-0,1	1.756	0,1	965	1,4	-2,9
Diensten aan ondernemingen	1.620	0,5	1.602	0,4	876	0,8	0,9
Financiële dienstverlening	1.561	1,0	1.567	0,9	1.043	2,1	1,8
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.589	-0,1	1.575	-0,4	979	1,2	0,4
Particuliere sector	1.578	0,0	1.572	0,0	942	0,4	-0,1

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

PERSONEELSKOSTEN PER WERKNEMER¹*(duizenden franken per jaar)*

	Per voltijds equivalent		Per voltijdwerker		Per deeltijdwerker	
	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997
Energie en water	3.328	-1,2	3.334	-1,2	2.126	1,0
Verwerkende nijverheid	1.682	2,2	1.687	2,1	941	9,4
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1.310	2,2	1.310	2,1	693	8,1
Handel, reparaties en horeca	1.494	3,0	1.564	3,1	656	2,4
Vervoer en verkeer	1.540	1,6	1.556	1,8	721	4,5
Diensten aan ondernemingen	1.861	4,9	1.931	4,8	689	6,7
Financiële dienstverlening	2.530	2,2	2.552	1,7	1.620	7,6
Particuliere sector²	1.752	2,3	1.780	2,2	822	4,9
p.m. exclusief energie en water	1.705	2,6	1.730	2,5	813	5,1

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ De resultaten per voltijds equivalent worden verkregen op basis van alleen de sociale balansen over 1998, terwijl de resultaten per voltijd- en deeltijdwerker worden berekend aan de hand van de sociale balansen over 1997 en 1998. Het is dan ook mogelijk dat er incoherenties zijn tussen de per voltijds equivalent berekende ontwikkelingen en de ontwikkelingen voor de twee andere stefels.

² Exclusief gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, alsook ziektefondsen.

PERSONEELSKOSTEN PER GEWERKT UUR¹

(Franken)

	Gemiddeld		Per voltijdwerker		Per deeltijdwerker		Kostprijs per uur van een deeltijdbaan in pct. van een voltijdbaan	
	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1998	Veranderingspercentages t.o.v. 1997	1997	1998
Energie en water	2.222	-2,7	2.225	-2,8	2.119	1,2	91,5	95,3
Verwerkende nijverheid	1.081	1,9	1.085	1,9	974	5,8	86,4	89,7
Bouw en burgerlijke bouwkunde	901	2,7	904	2,6	780	7,9	82,1	86,3
Handel, reparaties en horeca	901	3,2	945	3,3	705	3,1	74,8	74,6
Vervoer en verkeer	869	1,5	875	1,4	784	2,3	88,8	89,5
Diensten aan ondernemingen	1.157	4,0	1.211	4,1	775	6,1	62,8	64,0
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.621	1,2	1.629	0,7	1.557	5,5	91,2	95,6
Particulere sector²	1.107	2,0	1.129	2,0	881	4,3	76,3	78,0
p.m. exclusief energie en water	1.075	2,4	1.095	2,3	871	4,5	77,9	79,5

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

¹ De resultaten per voltijds equivalent worden verkregen op basis van alleen de sociale balansen over 1998, terwijl de resultaten per voltijd- en deeltijdwerker worden berekend aan de hand van de sociale balansen over 1997 en 1998. Het is dan ook mogelijk dat er incoherenties zijn tussen de per voltijds equivalent berekende ontwikkelingen en de ontwikkelingen voor de twee andere stelsels.

² Exclusief gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, alsook ziektefondsen.

**FINANCIËEL VOORDEEL VERBONDEN AAN HET GEBRUIK VAN MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE WERKGELEGENHEID :
SECTORALE OPSPLITSING**

(procenten van de loonkosten)

	1997	1998
Energie en water	0,0	0,1
Verwerkende nijverheid	1,5	1,6
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1,6	2,4
Handel, reparaties en horeca	1,2	1,5
Vervoer en verkeer	1,6	2,2
Diensten aan ondernemingen	0,9	1,4
Financiële dienstverlening	0,1	0,1
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,9	1,1
Particuliere sector	1,1	1,4
p.m. ondernemingen die een verkort schema neerleggen	2,5	2,9
p.m. ondernemingen die een volledig schema neerleggen	0,9	1,1

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.

OPLEIDING IN 1998

	Opleidingskosten			Aantal betrokken werknemers, in procenten van het totale personeelsbestand	Aantal uren opleiding	
	Procenten van de totale personeelskosten		Gemiddelde per begunstigde in franken		Gemiddelde per begunstigde	Procenten van het totale aantal gewerkte uren
	1997	1998				
Energie en water	1,4	1,7	106.957	52,9	46	1,6
Verwerkende nijverheid	1,5	1,6	65.156	42,4	43	1,2
Bouw en burgerlijke bouwkunde	0,2	0,3	32.403	11,2	29	0,2
Handel, reparaties en horeca	0,7	0,8	41.912	27,3	30	0,6
Vervoer en verkeer	0,4	0,5	31.188	22,9	27	0,4
Diensten aan ondernemingen	0,9	0,9	55.791	27,5	38	0,7
Financiële dienstverlening	3,3	3,4	130.414	62,9	38	1,6
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,5	0,5	13.010	45,5	14	0,5
Particuliere sector	1,3	1,4	64.109	36,5	36	0,9

Bron : NBB, sociale balansen 1997 en 1998.